

Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinde Covid-19 Korkusu

Fear Of Covid-19 İn Faculty Of Health Sciences Students

Sümeyye Ahi¹, Barış ÇIPLAK², Arda Borlu³, Halime Aydemir⁴, Fatma Ergün⁵

¹ Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri fakültesi, Kırşehir ORCID: 0000-0003-0995-6714 e posta: Sümeyye.ahi@ahievran.edu.tr (Sorumlu Yazar)

² Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Kırşehir ORCID: 0000-0002-9981-9264

³ Erciyes Üniversitesi, Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Kayseri ORCID: 0000-0002-1424-8037

⁴ Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kırşehir ORCID: 0000-0003-2548-004X

⁵ Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kırşehir ORCID: 0000-0001-5587-1581

Geliş tarihi/Received:08.01.2022

Kabul tarihi/Accepted:28.06.2022

Yayın tarihi/Online published:15.12.2022

DOI: pashid.1055107

ÖZ

Çalışmada Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korku düzeylerinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilen 341 gönüllü öğrencinin katılımıyla tamamlanmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu ve Koronavirüs Korku Ölçeği kullanılmış olup anket formu ve Koronavirüs Korku Ölçeği internet ortamında hazırlanıp sosyal medya üzerinden öğrencilere link gönderilerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma için etik kurul ve kurum izni alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, t-testi, One Way Anova, Post Hoc testi olarak LCD kullanılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 21,19±0,13 yıl, %8,2'si erkek, %78,3'ü kentsel bölgede yaşamakta, %12,6'sı sigara içmekte, %8,2'si alkol tüketmekte ve %8,8'inin kronik hastalığı mevcut olup %9,1'i sürekli ilaç kullanmaktadır. Öğrencilerin Koronavirüs Korku Ölçeğinden aldıkları puan ortalaması

17,70±5,84'tür. Ekonomik durumunu kötü olarak ifade eden ve COVID-19 ile ilgili haberleri takip eden öğrencilerin koronavirüs korku düzeyleri daha yüksek bulunurken, sigara kullanımı, yakınında COVID-19 tanısı almış birey bulunma ve ailede 65 yaş ve üstü birey olma durumu ile koronavirüs korku düzeyi arasında fark bulunmamıştır. Konuyla ilgili diğer çalışmalara benzer şekilde Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin koronavirüs korkusunun orta düzeyde olduğu ve ekonomik durum ile çeşitli haber kaynaklarının takibinin koronavirüs korkusunu arttırdığı bulunmuştur. Çalışmanın sonlandırıldığı tarihten sonra dünya genelinde ve Türkiye'de görülen vaka artışlarının öğrencilerin korku düzeylerinde bir değişikliğe yol açıp açmadığını ortaya koyacak yeni çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Korku, Öğrenci, Sosyal Medya, İnfodemi

ABSTRACT

In the study, it was aimed to determine the COVID-19 fear levels of Faculty of Health Sciences students and its related factors. This descriptive study was completed with the participation of 341 volunteer students studying at the Faculty of Health Sciences of a university. The students were chosen by non-probable sampling method. The Questionnaire Form and the Coronavirus Fear Scale were used as data collection tools, and the Questionnaire Form and the Coronavirus Fear Scale were prepared on the internet and applied by sending a link to the students on social media. Ethics committee and institution permissions were obtained for the research. Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, t-test, One Way Anova, and LCD as Post Hoc test were used to evaluate the data. The average age of the students is 21.19 ± 0.13 years, 8.2% are men, 78.3% live in the urban area, 12.6% smoke, 8.2% drink alcohol and 8.8% of them have chronic diseases and 9.1% of them use drugs

continuously. The average score the students got from the Coronavirus Fear Scale is 17.70 ± 5.84 . While the coronavirus fear levels of students who express their economic situation as bad and follow the news about COVID-19 were higher, there was not a meaningful difference between smoking, having an individual diagnosed with COVID-19 nearby, and having a family member aged 65 and over, and coronavirus fear level. Similar to other studies on the subject, it has been found that the Faculty of Health Sciences students have a moderate fear of coronavirus and that the economic situation and following various news sources increase the fear of coronavirus. After the study was terminated, it will be useful to carry out new studies to reveal whether the general rise in the number of cases both in the world and in Turkey has made any changes in the level of fear of the students.

Key words: COVID-19, Fear, Student, Social Media, İnfodemic

31 Aralık 2019'da Çin'in Wuhan şehrinde başlayan COVID-19 salgını bugüne kadar dünya genelinde 540.923.532 kişinin hastalanmasına ve 6.325.785 kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur (WHO, 2022).

Salgın; kişilerin fiziksel aktivitede kısıtlılık yaşamasına ve uyku düzeninin bozulmasına, bulaş zincirini kırmak için gerekli olan sosyal mesafe ve maske kullanımına, özellikle 65 yaş üstü kişilerde salgının fatal seyretmesine, örgün eğitimin aralıklı olarak durmak zorunda kalması gibi durumlara sebep olmuş ve bu durum insan hayatına önemli değişiklikler getirmiştir (İnönü, 2021; Türkiye Sağlık Bakanlığı (TSB), 2020; WHO, 2020a). Bu değişiklikler ile birlikte dünya genelinde bir kaos ortamı yaşanmıştır. Bu kaos ortamında ülkeler "infodemi" ile mücadele etmek zorunda kalmışlardır (Gölbaşı, Metintaş, 2020). İnfodemi özet olarak pandemi döneminde ortaya çıkan yanlış/eksik/korkutucu bilgiler anlamına

GİRİŞ

gelmektedir (WHO, 2020b). İnfodemi sonucunda COVID-19 korkusu ön plana çıkmıştır (Liu, Chen, Yin, Han, 2020; Lai ve ark., 2020; Brooks ve ark., 2020; El Hage ve ark., 2020; Altın, 2020). Özellikle salgının çıktığı ve vaka sayısının arttığı dönemlerde kişilerin korku düzeylerinin arttığı görülmüştür (Rajkumar, 2020).

Korku, kişinin bağışıklık sistemi ve kişisel performansı olumsuz etkilemekte ve hata riskini arttırabilmektedir (Nguyen ve ark., 2020). Sağlık alanında eğitim alan öğrencilerin staj dahilinde COVID-19'lu hastalarla karşılaşma ihtimali yüksektir ve bu kişilere bakım vermeleri gerekebilir. Staj dışında; birçok COVID-19 pozitif hastanın tedavisi evde yapılmaktadır (Türkiye Sağlık Bakanlığı (TSB), 2020). Dolayısı ile sağlık eğitimi alan öğrencilerin yakın çevrelerinde hasta olanların bakımında rol oynayabilmeleri ve yine yakın çevrelerinde hastalık hakkında rehberlik yapmaları gerekebilmektedir. Bu öğrencilerde

koru duygusunun yerleşmesi verdiği/vereceği sağlık hizmetini olumsuz etkileyebilmektedir (Albott ve ark., 2020).

Ayrıca öğrencilerin medya organları ile daha fazla ilgilenmeleri sonucu bilgi kirliliğine maruz kalmaları infodemiye tetikleyebilmektedir (Gölbaşı, Metintaş, 2020). İnfodeminin önlenmesi için resmi kaynaklardan yapılan açıklamaların baz alınması ve bilgilerin resmi kaynaklardan takip edilmesi gereklidir (Kutlu, 2020). DSÖ, dünyayı saran bu salgının toplum sağlığını ve toplum ekonomisini olumsuz etkilemesi sebebi ile uluslararası bir halk sağlığı sorunu olduğunu

belirtmiştir (WHO, 2020c). Halkın sağlığını koruyan kişilerin başında sağlık çalışanları gelmektedir. Bu nedenle sağlık çalışanlarının temelini oluşturan öğrencilerin korku düzeylerinin belirlenmesi, verilecek hizmetin etkililiği ve kişinin sürece doğru yaklaşabilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle çalışmanın, literatüre önemli katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın amacı Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korku düzeyinin ve korkuya sebep olabilecek faktörlerin belirlenmesidir.

MATERYAL METOT

Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışmanın evrenini Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 2019-2020 Eğitim ve Öğretim yılına kayıtlı toplam 1508 öğrenci (Ebelik Bölümü 282, Hemşirelik Bölümü I. Öğretim 532-II. Öğretim 347 olmak üzere toplam 879 ve Çocuk Gelişimi Bölümü 347 öğrenci) oluşturmaktadır.

Çalışma 01-07 Eylül 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışma örnekleme Epi info 2000 programı kullanılarak evreni bilinen formül ile bilinmeyen prevalans %50 alınarak, %90 güven aralığında ve 0,05 kabul edilebilir örnekleme hatası ile minimum örneklem genişliği 307 olarak hesaplanmıştır (Yanikkerem, Topsakal, 2020). 353 gönüllü öğrenci anketi yanıtlamış, 12 öğrenci çalışmayı eksik tamamladığı için çalışma dışı bırakılmış ve toplam 341 öğrenci ile çalışma sonlandırılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerden çalışma öncesi onam alınmıştır. Yapılan çalışmada, araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Veri, olasılıksız örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplandığı tarihlerde online eğitim verilmesi ve yüz yüze görüşmelerin riskli olması sebebi ile anket formu ve

Koronavirüs Korku Ölçeği internet ortamında hazırlanıp sosyal medya üzerinden Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde kayıtlı 1508 öğrenciye link gönderilerek gerçekleştirilmiştir. (İlgili link: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdqKbOhAuXbOdM1Bw6KJdwjRPYMBnmX8K8SveCcW6_ejmZ44A/viewform).

Veri Toplamada Kullanılan Araçlar

Çalışmada 26 sorudan oluşan Anket Formu ve 7 maddeden oluşan Koronavirüs Korku Ölçeği kullanılmıştır.

Koronavirüs Korku Ölçeği

Ahorsu ve ark. (2020) tarafından geliştirilmiş tek bir boyut içeren 7 maddeden oluşan bir ölçektir. Olası puanlar 7 ile 35 arasında değişmekte ve puan arttıkça koronavirüs korkusunun arttığını göstermektedir. Her bir maddede olası yanıtlar, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen beşli likert ölçeği şeklindedir. Ahorsu ve ark. (2020), madde-toplam korelasyonlarının 0,47 ile 0,56 arasında olduğunu ve maddelerin faktör yüklerinin 0,66 ile 0,74 arasında değiştiğini bildirmektedir. Ölçeğin

Cronbach alfa değeri 0,82 bulunmuştur (Ahorsu ve ark., 2020). Koronavirüs Korku Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Haktanir ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.86 bulunmuştur (Haktanir, Seki, Dilmaç, 2020).

Anket Formu

Araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucu oluşturulmuştur (Nguyen ve ark., 2020; Kutlu, 2020; Yanikkerem, Topsakal, Boz, 2020; El-Hage ve ark., 2019; Duman, 2020). Bu form; öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve alışkanlıklarını sorgulayan 16 soru, sağlık durumlarını sorgulayan 2 soru, COVID-19 ile ilgili öykülerini sorgulayan 8 soru olmak üzere toplam 26 sorudan oluşmaktadır.

Araştırma Verilerinin Analizi

Verilerin analizinde istatistiksel paket program kullanılmıştır. Tanımlayıcı özellikler sayı ve yüzde olarak sunulmuştur. Sürekli değişkenlerin normallik varsayımını sağlama durumu Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile değerlendirilmiştir. Normallik varsayımı sağlandığı için sürekli değişkenlerin bağımsız iki örneklem ortalama analizlerinde t-testi, ikiden fazla örneklem grup ortalaması karşılaştırması için One Way Anova testi kullanılmıştır. Post Hoc testi olarak LCD kullanılmıştır. Koronavirüs Korku Ölçeği'nin güvenilirlik testi yapılmış ve Cronbach alfa değeri 0,87 bulunmuştur.

Çalışmanın bağımlı değişkeni korona virüs korku ölçeği toplam puan ortalaması iken bağımsız

değişkenleri; öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve alışkanlıkları, sağlık durumları ve COVID-19 ile ilgili öyküleridir.

Çalışmaya Dahil Edilme Kriterleri

Çalışmaya Kırşehir Ahi Evran Üniversite Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde kayıtlı olan, mezun olmamış öğrenciler dahil edilmiştir.

Çalışmadan Dışlama Kriterleri

Tanı almış psikiyatrik hastalığı olan ve dahil edilme kriterlerini sağlayan ancak anketi eksik cevaplayan öğrenciler çalışmadan dışlanmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Çalışmanın online olması ve her bir bölüm için yeterli sayıda öğrencinin çalışmaya katılmaması sonucu çalışma bütünü yansıtamamıştır. Bu durumlar çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Etik

Çalışmaya başlamadan önce Fakülte Dekanlığından 29 Haziran 2020 tarihli 42695516-000 sayılı çalışma izni, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 25 Ağustos 2020 tarihli 2020-11/90 karar numaralı etik kurul izni ve "Koronavirüs Korku Ölçeği"ni bu çalışmada kullanabilmek için ölçeği geliştiren Haktanir ve ark. (2020)'dan elektronik posta yolu ile ölçeğin kullanım izni alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21,19±0,13 (min. 18-max. 38) yıldır. Öğrencilerin %2,1'i evli, %1,2'si en az bir çocuğa sahiptir. Öğrencilerin %8,2'si erkek, %78,3'ü kentsel bölgede yaşamakta, %55,7'sinin evde yaşayan kişi

sayısı 5 ve üzeri, %34,0'ının herhangi bir sosyal güvencesi yoktur. Öğrencilerin %12,6'sı sigara içmekte, %8,2'si alkollü içecekler içmekte ve %8,8'i kronik hastalığı mevcut olup %9,1'i sürekli ilaç kullanmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Özellikleri ile İlgili

Değişkenler	Sayı	(%)
Öğrenim gördüğü bölüm		
Ebelik	187	54,8
Hemşirelik	92	27,0
Çocuk gelişimi	62	18,2
Kaçıncı sınıfta olduğu		
1. Sınıf	118	34,6
2. Sınıf	70	20,5
3. Sınıf	65	19,1
4. Sınıf	88	25,8
Cinsiyet		
Kadın	313	91,8
Erkek	28	8,2
Yaş		
17-20	150	44,0
21-23	165	48,4
24 ve üzeri	26	7,6
Yaşadığı yer		
Kırsal	74	21,7
Kentsel	267	78,3
Evde yaşayan kişi sayısı		
4 ve altı	151	44,3
5 ve üzeri	190	55,7

Evinde 65 yaş üstü birey olma durumu		
Evet	60	17,6
Hayır	281	82,4
Ekonomik durum		
İyi	84	24,6
Orta	229	67,2
Kötü	28	8,2
Sosyal güvence olma durumu		
Evet	225	66,0
Hayır	116	34,0
Sigara içme durumu		
Evet	43	12,6
Hayır	298	87,4
Alkollü içecekler içme durumu		
Evet	28	8,2
Hayır	313	91,8
Kronik hastalık olma durumu		
Evet	30	8,8
Hayır	311	91,2
Sürekli kullanılan ilaç varlığı		
Evet	31	9,1
Hayır	310	90,9

Öğrencilerin %15,8'inin yakınında COVID-19 tanısı almış kişi vardır ve %5,0'ının COVID-19 şüphesi olan kişi ile teması olmuştur. COVID-19 testi yaptıranların oranı %6,5 ve test yaptıranlardan %9,1'inin sonucu pozitif çıkmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin COVID-19 Öyküsü ile İlgili Değişkenler

Değişkenler	Sayı	(%)
Maske kullanımına dikkat etme		
Evet	311	91,2
Hayır	2	0,6
Bazen	28	8,2
Sosyal mesafeye dikkat etme		
Evet	309	90,6
Hayır	32	9,4
Yakınlarınızda COVID-19 tanısı almış kişi var mı?		
Evet	54	15,8
Hayır	287	84,2
COVID-19 şüphesi olan kişi ile temas olma durumu		
Evet	17	5,0
Hayır	324	95,0
COVID-19 testi yaptıрма durumu		
Evet	22	6,5
Hayır	319	93,5
COVID-19 test sonucu (n=22)		
Pozitif	2	9,1
Negatif	20	90,9
COVID-19 ile ilgili haberleri takip etme durumu		
Evet	260	76,2
Hayır	5	1,5
Takip etmeyi bıraktım	76	22,3
COVID-19 ile ilgili haberleri takip etme kaynağı (n=265)		
Tv-radyo-	113	42,6
gazete/dergi	152	57,4
Sosyal medya		

Koronavirüs Korku Ölçeği toplam puan ortalaması $17,70 \pm 5,84$ 'tür. Koronavirüs korku ölçeği toplam puan ortalaması ile öğrencilerin sosyodemografik özellikleri t-testi ile karşılaştırılmıştır. Bu sonuçlara göre; evinde 65 yaş üstü birey olanların koronavirüs korkusu ortalama puanı evinde 65 yaş üstü birey olmayanlarınkine

göre daha yüksektir ancak aralarındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Sigara içen 43 öğrencinin 20'si koronavirüs korkusu ortalama puanından daha yüksek korku düzeyine sahiptir ve koronavirüs korkusu ortalama puanı sigara içmeyenlerin ortalama puanından düşüktür ancak arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Kronik hastalığı olanların, sosyal mesafeye uymayanların, COVID-19 şüphesi olan kişi ile teması olanların koronavirüs korkusu ortalama puanı sırasıyla kronik hastalığı olmayanların, sosyal mesafe kuralına uyanların, COVID-19 şüphesi olan kişi ile teması olmayanların ortalama puanlarından yüksektir ancak aralarındaki fark anlamlı bulunmamıştır (Tablo 3).

Koronavirüs Korku Ölçeği toplam puan ortalamalarının öğrencinin çeşitli değişkenleri Anova sonuçlarına göre; öğrencilerin ekonomik durumu ve COVID-19 haberlerini takip etme durumu ile koronavirüs korkusu ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, ekonomik durumu kötü olanların koronavirüs korkusu ekonomik durumu iyi olanların koronavirüs korkusundan daha yüksek olduğu ve COVID-19 ile ilgili haberleri takip edenlerin takip etmeyenlere göre ve takip etmeyi bırakanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca COVID-19 ile ilgili haberleri takip etmeyi bırakanların hiç takip etmeyenlere göre koronavirüs korkusunun daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 3. Koronavirüs Korku Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Öğrencilerin Özelliklerine Göre Sonuçları

Değişkenler	N	X	SS	t-testi		
				t	sd	p
Cinsiyet						
Kadın	313	17,7859	5,60	0,805	339	0,421
Erkek	28	16,8571	8,19			
Yaşanılan yer						
Kırsal	74	17,0946	5,64	-1,023	339	0,307
Kentsel	267	17,8801	5,90			
Evde yaşayan kişi sayısı						
4 ve altı	151	18,0927	5,64	1,079	339	0,282
5 ve üzeri	190	17,4053	6,00			
Evinde 65 yaş üstü birey olma durumu						
Evet	60	18,7333	6,48	1,496	339	0,135
Hayır	281	17,4911	5,69			
Sosyal güvence						
Evet	225	17,9644	5,76	1,121	339	0,263
Hayır	116	17,2155	5,99			
Sigara içme durumu						
Evet	43	17,4186	7,78	-0,271	48,301	0,788
Hayır	298	17,7517	5,52			
Alkollü içecek içme durumu						
Evet	28	16,1070	6,83	-1,516	339	0,130
Hayır	313	17,8530	5,74			
Kronik hastalık varlığı						
Evet	30	18,5667	6,76	0,840	339	0,401
Hayır	311	17,6270	5,75			
Sürekli kullandığı ilaç var mı?						
Evet	31	18,0645	5,84	0,354	339	0,724
Hayır	310	17,6742	5,85			
Sosyal mesafeye uyma						
Evet	309	17,6764	5,65	-257	34,652	0,798
Hayır	32	18,0313	7,58			
Yakınının da COVID-19 tanısı almış kişi var mı?						
Evet	17	16,7647	6,10	-656	339	0,495
Hayır	324	17,7593	5,83			
COVID-19 şüphesi olan kişi ile teması var mı?						
Evet	17	16,7647	6,10	-683	339	0,495
Hayır	324	17,7593	5,83			
COVID-19 test yaptırma durumu						
Evet	22	17,5455	7,01	-136	339	0,892
Hayır	319	17,7210	5,77			
Test sonucu (n=22)						
Pozitif	2	21,5000	0,70	0,830	20	0,416
Negatif	20	17,1500	7,24			
Koronavirüs haberi takip kaynağı						
Tv/radyo/gazete/dergi	113	18,2389	5,56	0,825	263	0,410
Sosyal medya	152	17,6645	5,64			

TARTIŞMA

Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin COVID-19 korku düzeyinin ve ilişkili faktörleri belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilmiş 341 gönüllü öğrencinin koronavirüs korku düzeyi belirlenmiştir.

Çalışmada, öğrencilerin koronavirüs korkusu ortalama puanı $17,70 \pm 5,84$ 'tür. Duman (2020), 100 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada COVID-19 korku ve belirsizliğe tahammül düzeylerinin incelenmesini esas almış ve çalışmasında koronavirüs korkusu ortalama puanını $16,87 \pm 6,69$ bulmuştur. İspanya'da sağlık ve sosyal bilimleri eğitim alan 606 üniversite öğrencisi ile yürütülen COVID-19 korkusu ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucuna göre koronavirüs korkusu ortalama puanı $16,79 \pm 6,04$ bulunmuştur (Ahorsu, 2020). Rusya ve Belarus'ta ortak yürütülen üniversite öğrenci ve üniversite mezunu toplam 850 kişi ile yapılan çalışmada da koronavirüs korkusu ortalama puanı $18,0 \pm 4,50$ olarak bulunmuştur (Reznik, 2020). Çalışmanın sonuçları diğer çalışmaların sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada kadın öğrencilerin koronavirüs korkusu ölçeği toplam puanı erkek öğrencilerin toplam puanından yüksek bulunmasına rağmen fark anlamlı değildir. Huang ve ark. (2020) Çin'in Anhui Eyaletindeki bir üniversitede hemşirelik bölümü öğrencileri ve 18-26 yaş arasındaki hemşirelerden oluşan 804 katılımcı ile yaptığı COVID-19 salgınında duygusal etkilenme ve başa çıkma stratejilerinin incelendiği çalışmada kadın öğrencilerin koronavirüs korkusu düzeyi daha yüksek ve aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Doğan ve Düzel (2020), Türkiye'nin 7 bölgesinden farklı sosyodemografik özelliklere sahip 18 yaş üstü 1500 kişi ile gerçekleştirdikleri

COVID-19 özelinde korku-kaygı düzeylerinin ölçüldüğü çalışmada ve Nguyen ve ark. (2020) Vietnam'daki toplam sekiz üniversitede 5423 tıp öğrencisi üzerinde sağlık okuryazarlığı puanının ve sağlıkla ilgili davranışların COVID-19 Korkusu ölçeği puanı ile ilişkisinin incelendiği çalışmada erkeklerde koronavirüs korku düzeyi daha yüksek ve aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Literatürde koronavirüs korkusu ile cinsiyet arasında anlamlı farkın olmadığı çalışmalarda mevcuttur (Duman, 2020; Cao ve ark., 2020).

Bozkurt (2020), COVID-19 salgını boyunca strese bağlı ve travmatik etkilerin, kişinin sahip olduğu sosyoekonomik koşullara göre farklılık göstermesinin olağan olduğunu belirtmektedir. Ancak bu salgın sadece düzenli geliri olmayanları değil düzenli geliri olup hatta üst düzey gelire sahip olan kişileri de olumsuz etkileyebilmektedir. Çalışma sonucunda algılanan ekonomik durumun kötü olduğunu ifade edenlerin koronavirüs korkusunun ekonomik durumunun iyi olduğunu ifade edenlerden daha fazla olduğu ve aradaki bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Cao ve ark. (2020) çalışmalarında, COVID-19 salgınının psikolojik etkisini öğrencilerin gelir düzeyi ile karşılaştırmış ve düzenli geliri olan öğrencilerin koronavirüs anksiyete seviyesinin anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuştur. Bu durum çalışmamızın sonucu ile benzerlik göstermektedir. COVID-19 salgını sürecinde evde kalma, ekonomik sorunların yaşanması, beslenme alışkanlıkları başıksıklığın korunması ve geliştirilmesi durumları maddi yükümlülük gerektirdiği için sosyoekonomik seviyesi düşük kişiler için risk oluşturmaktadır (Yıldırım, 2020).

Özellikle salgının ilk günlerinde maske, temizlik malzemelerine ulaşımında sıkıntı, gıda raflarının boşalması ve bu görüntülerin uzun süre

medyayı meşgul etmesi, sosyal medyada paylaşılan doğru olmayan bilgilere maruz kalma, internet ve televizyonlarda uzun saatler salgına dair programlar izlemek, korku ve paniği artırmıştır (Bozkurt, 2020). Çalışmada, COVID-19 ile ilgili haberleri takip edenlerin koronavirüs korkusu, haberleri takip etmeyenlere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Türkiye’de 18 yaş üstü 1500 kişi ile yapılan çalışmada virüs haberlerinin medyada sıklıkla verilmesinin kişilerin hastalık korkusunu arttırdığı bulunmuştur (Doğan, Düzel, 2020). Aydın (2020), yapmış olduğu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren teyit.org doğrulama platformunun Covid-19 pandemi sürecinde sosyal medyada dolaşan iddialar hakkında yaptığı inceleme sonuçlarına ilişkin verilerin ne olduğunu ortaya koyan çalışmada salgının yarattığı korkuyu asılsız haberlerin arttırdığını ifade etmiştir. 2009 yılında H1N1 influenza salgını sonrasında Meksika’da 6.249 kişinin katılımı ile yapılan çalışmada ve İngiltere’de 655 kişi ile yapılan çalışmada salgının medyada uzun süre yer almasının kişilerde risk algısı ve belirsizlik karşısında korku düzeylerini

arttırdığı bulunmuştur (Jones, Salathe, 2009; Van Hoekve ark., 2011). Çalışma literatür ile benzerlik göstermektedir.

Yakınlarından herhangi birinin COVID-19 pozitif çıkması durumunda hastasının yanında olamama, bulaş riskinin olması ve hastasını kaybetme düşüncesi içinde olan kişiler yoğun kaygı ve korku yaşamaktadırlar (Centers for Disease Control and Prevention (CDC), 2020). Çin’de yapılan bir çalışmada; kişilerin yakını veya bir tanıdığında koronavirüs görülmesi durumunda kaygı düzeylerinin arttığı bulunmuştur (Cao ve ark.,2020). Bu çalışmada yakınında COVID-19 tanısı almış kişi olanların koronavirüs korkusunun daha yüksek olması beklenirken daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu durumun sebebi yakınında COVID-19 geçiren kişilerin hafif semptomlu/semptomsuz geçirmiş olabileceğinin yanı sıra sorunun tam anlaşılammış olması veya kendilerinde/aile üyelerinde/tanıdıklarında COVID-19 testi pozitif çıkanların damgalanma korkusu içinde olabilecekleri ve bundan dolayı belirtmek istememiş olmasından kaynaklanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Konuyla ilgili diğer çalışmalara benzer şekilde Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin Koronavirüs Korkusu puan ortalaması $17,70 \pm 5,84$ ’dür ve ekonomik durum ile çeşitli haber kaynaklarının takibinin koronavirüs korkusunu arttırdığı bulunmuştur. Çalışmanın sonlandırıldığı tarihten sonra dünya genelinde ve Türkiye’de görülen vaka artışlarının öğrencilerin korku düzeylerinde bir değişikliğe yol açıp açmadığını ortaya koyacak yeni çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Çalışmanın yapıldığı günlerdeki vaka

sayılarının Ocak 2022’deki vaka sayılarına göre az olması öğrencilerin korku düzeyini etkilemiş olabilir. Pandemi döneminde artmış bilgi yükü beraberinde infodemiye de getirmekte ve medyayı sıkı takip edenlerde infodeminin daha fazla olduğu görülmekte ve yayılmaktadır. Koronavirüs korkusunu azaltabilmek için seçici izleyici olmak önemlidir. Bunun için öğrencilere eğitimler planlanabilir.

TEŞEKKÜR

İstatistiksel analiz kısmına katkılarından dolayı Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TURAN'a teşekkür ederiz.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., ... Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 scale: development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 1-9

Albott, C. S., Wozniak, J. R., McGlinch, B. P., Wall, M. H., Gold, B. S., ... Vinogradov, S. (2020). Battle buddies: rapid deployment of a psychological resilience intervention for health care workers during the coronavirus disease 2019 pandemic. *Anesthesia and Analgesia*. 131(1), 43-54

Altın, Z. (2020). Covid-19 pandemisinde yaşlılar. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*. 30, 49-55

Aydın, A. F. (2020). Post-truth dönemde sosyal medyada dezenformasyon: Covid-19 (yeni koronavirüs) pandemi süreci. *Asya Studies*. 4(12), 76-90

Bozkurt, Y., Zeybek, Z., Aşkın, R. (2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19(37), 304-318

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., ... Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*. 395(10227), 912-920

Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college

students in China. *Psychiatry Research*. 287, 112934

Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2020).

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/daily-life-coping/reducing-stigma.html>, 05.05.2020

Doğan, M. M., Düzel, B. (2020). Covid-19 Özelinde Korku-Kaygı Düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*. 15(4), 739-752

Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*. 4(8), 426-437

El-Hage, W., Hingray, C., Lemogne, C., Yroni, A., Brunault, P., Biennu, T., ... Aouizerate, B. (2020). Health professionals facing the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: What are the mental health risks?. *Encephale*, 46, 73-80

Gölbaşı, S. D., Metintas, S. (2020). Covid-19 pandemisi ve infodemi. *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*. 5, 126-137

Haktanir, A., Seki, T., Dilmaç, B. (2020). Adaptation and evaluation of Turkish version of the fear of COVID-19 scale. *Death Studies*. 1-9

Huang, L., Lei, W., Xu, F., Liu, H., & Yu, L. (2020). Emotional responses and coping strategies in nurses and nursing students during Covid-19 outbreak: A comparative study. *PLoS One*. 15(8), e0237303

İnönü, H. (2021). COVID-19 pandemisi ve uyku bozuklukları: COVID-somnia. *Tuberk Toraks*. 69(3), 387-391

Jones, J. H., Salathe, M. (2009). Early assessment of anxiety and behavioral response to novel swine-origin influenza A (H1N1). *PLoS One*. 4(12), e8032

Koçak Tufan, Z., Kayaaslan, B. (2020). Crushing the curve, the role of national and international institutions and policy makers in covid-19 pandemic. *Turk J Med Sci*. 21, (50), 495-508

Kutlu, R. (2020). Yeni koronavirüs pandemisi ile ilgili öğrendiklerimiz, tanı ve tedavisindeki güncel yaklaşımlar ve türkiye'deki durum. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. 14(2), 329-344

Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N., ... Hu, S. (2020). Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to coronavirus disease 2019. *JAMA network open*. 3(3), e203976-e203976

Liu, K., Chen, Y., Lin, R., Han, K. (2020). Clinical features of covid-19 in elderly patients: a comparison with young and middle-aged patients. *Journal of Infection*. 80(6), 14-18

Martínez-Lorca, M., Martínez-Lorca, A., Criado-Álvarez, J. J., ... Armesilla, M. D. C. (2020). The fear of COVID-19 scale: validation in Spanish university students. *Psychiatry Research*. 293, 113350

Nguyen, H. T., Do, B. N., Pham, K. M., Kim, G. B., Dam, H. T., Nguyen, T. T., ... Duong, T. V. (2020). Fear of COVID-19 scale-associations of its scores with health literacy and health-related behaviors among medical students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 17(11), 4164

Rajkumar, R. P. (2020). COVID-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian journal of psychiatry*. 52, 102066

Reznik, A., Gritsenko, V., Konstantinov, V., Khamenka, N., & Isralowitz, R. (2020). COVID-19 fear in Eastern Europe: validation of the fear of COVID-19 scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 1-6.

Türkiye Sağlık Bakanlığı (TSB), (2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid19rehberigenelbilgiler epidemiyolojivetanipdf.pdf>, 04.01.2022

Van Hoek, A. J., Underwood, A., Jit, M., Miller, E., ... Edmunds, W. J. (2011). The impact of pandemic influenza H1N1 on health-related quality of life: a prospective population-based study. *PLoS One*. 6(3), e17030

World Health Organization (WHO), (2020a). <https://covid19.who.int>, 27.01.2020

World Health Organization (WHO), (2020b). https://www.who.int/healthtopics/coronavirus#tab=tab_1, 07.07.2020

World Health Organization (WHO), (2020c). https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_2, 07.07.2020

World Health Organization (WHO), (2022). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>, 28.06.2022

Yanikkerem, E., Topsakal, Ö., Boz, A. (2020). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği tutumlarının incelenmesi. *DÜ Sağlık Bil Enst Derg*. 10(2), 164-171.

Yıldırım, S. (2020). Salgınların Sosyal-Psikolojik Görünümü: Covid-19 (Koronavirüs) Pandemi Örneği. *Electronic Turkish Studies*. 15(4), 1331-1351.